

ЕУ од објективот на луѓето од руралните средини

Истражување на јавното
мислење – Ставови на
жителите на руралните
средини за процесот
на интеграција во
Европската Унија

ИЗДАВАЧ:

Здружение за рурален развој
Локална Акциона група Агро Лидер
Ул. Маршал Тито бр. 92
7524 Кривогаштани

Тел: 075 340 739
Емаил адреса: lagagrolider@gmail.com
Веб страна: www.lagagrolider.mk

Редакција:

Тим на **ЛАГ АГРО ЛИДЕР**

Подготвил:

Тим на **ЛАГ АГРО ЛИДЕР**

Реализацијата на овој проект е на **ЛАГ АГРО ЛИДЕР**,
со финансиска поддршка од **Фондација Отворено
општество – Македонија**

СОДРЖИНА

ВОВЕД	4
Деск истражување	6
Истражувачки метод: теренско истражување со структурирано интервју	8
Резултати од анализата	10
Наоди од фокус групите	14
ПРЕПОРАКИ	18

ВОВЕД

Здружението за рурален развој ЛАГ Агро Лидер, проектот „ЕУ скептицизам наспроти ЕУ оптимизам во руралните средини“ го реализираше во рамки на грантовата шема на Фондацијата Отворено општество – Македонија за спроведување активности кои ќе придонесат кон подобро разбирање на процесот на пристапување на Република Северна Македонија во Европската Унија.

Целта на проектот беше зголемување на граѓанските капацитети за подобра информираност на граѓаните во руралните средини во насока на разбирање на потребните реформски процеси за судството и темелните права во процесот на пристапување кон Европската Унија.

Во рамките на проектот беше спроведено деск истражување, истражување со структурирано интервју и фокус групи за да се направи анализа на перцепцијата на граѓаните од руралните средини за процесот на пристапување на Република Северна Македонија во Европската Унија со посебен акцент на Поглавје 23 – Судство и темелни права.

Во рамки на деск истражувањето беа проверени достапните податоци од слични истражувачки студии подготвени од институциите на европско, регионално и национално ниво, како и медиумските извештаи и извештаите на граѓанските организации.

Теренското истражување беше спроведено во општините Долнени, Кривогаштани, Крушево и Могила. Структурираното интервју кое се користеше содржи 18 прашања кои се однесуваат на ставовите на граѓаните во врска со пристапувањето на земјата во ЕУ и реформските процеси поврзани со повеќе области – судство, темелни права, демократија и граѓанско општество, образование, родова еднаквост, вработување, земјоделство, квалитет на живот, стандард на живот, слобода на говор, итн. Со теренското истражување беа интервјуирани вкупно 327 испитаници со репрезентативен опфат на сите етнички заедници.

Покрај теренското истражување со структурирано интервју, се користеше и методот на фокус групи, со цел преку однапред

утврдени теми и прашања да се произнесат податоци за мислењата, ставовите и искуствата околу одредени прашања со пристапот на нашата земја во ЕУ и препораките и поддршката на Европската Унија за нашата земја. Фокус групите беа од мешан тип со 14 учесници како вкупен број на учесници за да може да се испитаат повеќе различни перцепции. Истражувачот (или истражувачкиот тим) водеше записник за добиените податоци со кодирани имиња на испитаниците за да се гарантира нивната анонимност.

Резултатите од спроведените истражувања се сублимирани во Подготовка на извештај (документ за јавни политики) во кој се претставени наодите од истражувачките активности врз основа на кои се креирани препораки.

Деск истражување

При деск истражувањето користена е национална литература и законска регулатива, како и наоди од меѓународни извештаи, во мерка во која што беше неопходно презентирање на целината и комплексноста на истражувањето. Деск истражувањето ја следеше структурата на Поглавје 23, со посебен фокус на судство и темелни права. Деск истражувањето ги обработува стандардите и најдобрите практики на ЕУ, особено Извештаите на Европската Комисија за напредок на Република Северна Македонија¹, како и Националната програма за усвојување на правото на ЕУ².

Притоа беа користени извори од Договорот за Европска Унија – член 2³, што се повикува на принципите на човечко достоинство, слобода, демократија, еднаквост, владеење на правото и заштита на човекови права. Член 3 (став 2)⁴ од Договорот за Европска Унија и член 67 (став 1)⁵ од Договорот за функционирање на Европската Унија ја формираат областа на слобода, безбедност и правда. Овие принципи се заеднички за сите земји – членки и обврзувачки за земјите – кандидати за членство.

Клучен европски документ е Европската конвенција за човековите права (ЕКЧП)⁶, во која владеењето на правото е поставено како темел на конвенцијата во целина. Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи е меѓународен договор врз основа на кој државите членки на Советот на Европа се обврзуваат дека ќе им ги обезбедат основните граѓански и политички права, не само на нивните државјани, туку исто така и на сите лица под нивна надлежност. Конвенцијата е особено значајна од две главни причини:

- Правата и слободите на секој поединец се гарантирани од страна на засегнатите земји - “Државите-договорнички”

1 <http://sunr.mk/wp-content/uploads/2019/11/20190529-north-macedonia-report.pdf>, стр. 14

2 <https://www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2018/04/20180417-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-report.pdf>, стр. 18

3 https://www.sobranie.mk/content/%D0%9D%D0%A1%D0%95%D0%98/00_NPAA2017_Vlada_31.07.2017.pdf

4 [http://www.sep.gov.mk/data/file/Publikacii/Dogovor%20od%20Lisabon\(1\).pdf](http://www.sep.gov.mk/data/file/Publikacii/Dogovor%20od%20Lisabon(1).pdf), стр. 37

5 Ibid

6 Ibid

7 https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_MKD.pdf

8 <http://healthrights.mk/pdf/Pravnici/Regionalni%20dokumenti%20i%20mehanizmi%20za%20zastita%20na%20covekovite%20prava/Evropska%20Unija/1.%20D0%9F%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D0%B1%D0%B0%20n%D0%B0%20%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D1%83%D0%BD%D0%B8%D1%98%D0%B0.pdf>, стр. 13

според прописите на меѓународното право за прв пат се донесе меѓународен договор за човековите права со конкретен механизам за заштита.

- Парламентите и судските тела имаат солидна референтна точка за човековите права што им помага при донесувањето и толкувањето на законите.

- Исто така, користени беа член 32 – 43 од Повелбата за темелните права на Европската унија⁷, Универзалната декларација за човекови права, Меѓународниот пакт за граѓански и политички права, итн.

Повелбата е користена како иновативен инструмент бидејќи во еден текст ги соединува сите темелни права заштитени и загарантирани во Унијата. Надополнување на значењето на Повелбата за темелни права на ЕУ е Договорот од Лисабон кој ги признава правата, слободите и принципите утврдени во Повелбата за фундаменталните права и ја дефинира Повелбата како правно обврзувачка. Тоа значи дека кога ЕУ предлага и спроведува закони мора да ги почитува правата утврдени во повелбата - и земјите-членки мораат да го направат истото при спроведување на законодавство на ЕУ. Правата што треба сите да ги уживаат ги вклучуваат заштитата на личните податоци, правото на азил, еднаквост пред законот и недискриминација, еднаквост меѓу мажите и жените, правата на децата и повозрасните лица и важни социјални права, како што е заштитата од неправедно разрешување и пристап до социјална заштита и социјална помош.

Деск истражувањето на областите структурирани во Поглавјето 23– Правосудство и темелни права проследено со преглед на релевантните документи на ЕУ во оваа сфера, има за цел да ги проследи активностите на релевантните институции и сектори во нашата земја за суштинско спроведување на реформските приоритети опфатени со Поглавје 23.

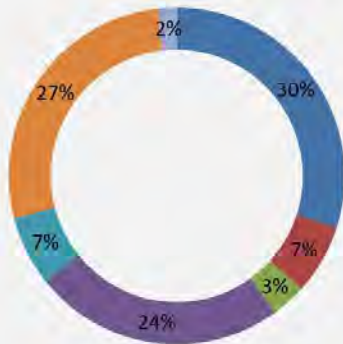
Истражувачки метод: теренско истражување со структурирано интервју

МЕТОДОЛОГИЈА	
Собирање на податоци	01.12.2019-31.01.2020
Метода	Квантитативно истражување (теренско истражување – интервју и фокус групи)
Популација	Жители од општините Долнени, Крушево, Кривогаштани и Могила, возраст 18 години и постари
Примерок	Случајно избран примерок
Големина на примерок	N=327

Социо - демографски карактеристики на примерокот N=327

Работна позиција

- Постојано работно место со полно работно време
- Привремено работно место со полно работно време
- Работа со скратено работно време
- Самовработен/а (фармер, занаетчија, претприемач, итн)
- Пензионер/ка
- Невработен/а
- Студент/ка

Сектор на вработување

- Јавен сектор, јавни институции
- Приватен сектор
- Друго
- Без одговор

Резултати од анализата

- 51% од жителите во руралните средини се малку запознати со политиките и институциите на ЕУ, 14% немаат никакво познавање, а 11% се целосно запознати.

- 52% го оцениле позитивно влијанието на ЕУ на нашата земја, 28% од испитаниците сметаат дека ЕУ нема ни позитивно, ни негативно влијание, а 7% имаат став дека ЕУ негативно влијае на нашата земја.

- Борбата против корупцијата (42.6%) и реформите во јавната администрација (21.8%) се најзначајни реформи за РСМ според испитаниците. Реформите во здравството и социјалните услуги се исто така значајни области за поддршка.

- Испитаниците сметаат дека најголем напредок е постигнат во земјоделството и образованието.

- 44% од испитаниците имаат позитивен став за влијанието на ЕУ врз реформите во судството и темелните права во земјата.

- Најголем дел од граѓаните го поддржуваат влезот на РСМ во ЕУ (37%), меѓутоа дел од граѓаните се спротивставуваат на пристапот на нашата земја во ЕУ (15%) или имаат неутрален став.

- Граѓаните се малку запознати за претпристапната поддршка на ЕУ, па 28% од испитаниците немаат став, 36% се задоволни од поддршката на ЕУ, а 35% се незадоволни од моменталната поддршка на ЕУ за нашата земја (1% не одговориле на прашањето).

- Дека влезот во Европската Унија ќе го подобри квалитетот на живот во руралните средини се изјасниле 78% од испитаниците.

- 81% од граѓаните се гледаат себеси како граѓани на ЕУ во иднина и сметаат дека ЕУ е вистинскиот пат за нашата земја без алтернативен пат.

Влијанието и поддршката за членство на Република Северна Македонија во Европската Унија се заснова на конзистентна и предвидлива дистрибуција на ставови која во голема мера ја следи динамиката на прогрес во македонскиот пристапен процес. И покрај тоа што повеќе од половина од руралното население не се запознати со институциите и политики на ЕУ, а следствено на тоа и со придобивките кои ги имаат земјите од ЕУ, сепак значителни 52% од руралното население сметаат дека ЕУ има позитивно влијание на нашата земја. 81% од граѓаните се гледаат себеси како граѓани на ЕУ во иднина и сметаат дека ЕУ е вистинскиот пат за нашата земја, и дека не постои друг алтернативен пат. Трендовите на оваа поддршка се во јасна корелација со кредибилитетот на македонските перспективи и напори за влез во ЕУ.

Анализата на перцепциите околу причините за (не) стагнирањето на најзначајните реформи, укажуваат на значителен раст на потребата од борба против корупцијата и реформи во јавната администрација како најзначајни за Република Северна Македонија, а што се гледа од перцепцијата на граѓаните во овие рурални средини. Повеќе од 50% од испитаниците сметаат дека најголем напредок е постигнат во земјоделството преку воведување на нови мерки за поддршка на земјоделството и сточарството како и обезбедување на финансиска поддршка за релевантните институции, бизнис ентитетите во овој сектор и најважно обезбедување на финансиска и советодавна поддршка за примарните производители со цел модернизација на производството и создавање на пазарно конкурентно а истовремено и економски одржливо производство. Исто така голем напредок е забележан во образованието преку создавање на средина за размена на добри практики од ЕУ и промовирање на нови методи за инклузивен воспитно-образовен процес ориентиран кон идентификување на вештините на учениците/студентите и нивно зајакнување со цел да се создаде образован кадар конкурентен на пазарот на труд не само во нашата земја, туку и на регионално европско ниво. Истражувањето ја детектира потребата од реформи во здравствениот и социјалниот сектор особено во ограничениот пристап до здравствени и социјални услуги во руралните средини.

Гарантирањето и унапредувањето на темелните права и владеење на правото претставуваат основни принципи на Европската Унија и темелни вредности на уставниот поредок во Република Северна Македонија. Овие принципи се обврзувачки за Европскиот парламент, Советот на Европската унија, Европската комисија, Судот на правдата на Европските заедници, Европскиот суд за човекови права и други за институции на Унијата во извршувањето на нивните овластувања, но и за институциите на РСМ во спроведувањето на правото на Унијата (член 51 од Повелбата за темелните права на ЕУ). Повелбата за темелните права во ЕУ ги потврдува, земајќи ги предвид овластувањата и задачите на Заедницата и на Унијата и принципот на супсидијарност, правата што произлегуваат, особено, од уставните традиции и меѓународните обврски што им се заеднички на земјите-членки, Договорот за Европската Унија, Договорите на Заедницата, Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи, Социјалните

повелби усвоени од Заедницата и од Советот на Европа и од случаите од судската практика на Судот на правдата на Европските заедници и на Европскиот суд за човекови права.

На прашањето за ставот на испитаниците од руралните средини за влијанието на ЕУ врз реформите во судството и темелните права, 44% од испитаниците имаат позитивен став за влијанието на ЕУ врз овие реформи. Овој процент можеше да биде повисок во периодот пред случувањата со Специјалното Јавно обвинителство, носењето на Законот за јавно обвинителство и случајот „Рекет“. Важно е да се напомене дека жителите од руралните средини речиси не се запознати со темелните права и која е улогата на секој граѓанин како поединец во едно демократско и европско општество кон кое се стремиме, па затоа ни е потребно поголемо информирање на граѓаните односно обезбедување на проток на информации на целата територија на нашата земја и доближување на институциите до граѓаните, зошто не смее да се занемари фактот дека јавните институции треба да се во служба на граѓаните.

Во спроведеното истражување, воочлива е и варијацијата во ставовите околу подготвеноста за членство во ЕУ и перцепциите за напредок во процесот на европска интеграција. Резултатите, односно 37% од населението во руралните средини, укажуваат на наклонетост во однос на поддршката на Република Северна Македонија во Европската Унија и перцепцијата околу подготвеноста на Северна Македонија за членство во Европската Унија, но половина од испитаното рурално население се спротивставува или имаат неутрален став за пристапот на нашата земја во ЕУ и сметаат дека Република Северна Македонија не е спремна за членство во Европската Унија и дека нема напредок во процесите на реформи согласно препораките на Европската Унија.

Откако стекна статус на земја кандидат, Република Северна Македонија доби пристап до сите компоненти за претпристапна поддршка од Унијата, додека претходно не можеше да ги користи достапните претпристапни фондови за социо-економски развој и стабилност на земјата. Со добивањето на статусот на земја кандидат започна да се воведува нов, децентрализиран систем за имплементација на помошта и претпристапната поддршка од Европската Унија.

Но, граѓаните се малку запознати за претпристапната поддршка на ЕУ, па 28% од испитаниците немаат став, само 36% се задоволни од поддршката на ЕУ, а 35% се незадоволни од моменталната поддршка на ЕУ за нашата земја. Голем дел од испитаниците не се запознаени со достапните програми за поддршка на ЕУ, а изненадуваат и податоците за малата информираност за мерките за поддршка преку ИПАРД програмата како дел од 5-тата компонента од ИПА, која е фокусирана на поддршка на земјоделството и руралниот развој. Ова ја наложува потребата од идентификување на приоритетите преку вклучување на руралното население и вклучување на граѓанските организации чија примарна област на делување е земјоделството и руралниот развој во сите фази на креирање на програмите на претпристапната поддршка на ЕУ, што значи во програмирањето, дизајнирањето, имплементацијата и мониторингот на програмите. Паралелно на овој процес, се согледа потребата од континуирано унапредување на квалитетот на живот во руралните средини. Досегашната поддршка од ЕУ во сите фази на процесите и вклучувањето на домашни и меѓународни кадри со докажано знаење и искуство, о придонесе до висок процент односно 78% од руралното население да верува дека ЕУ ќе го подобри квалитетот на живот во нивните средини, а со тоа ќе се зајакнат и националните капацитети на структурни и кохезиони рурални средини.

Наоди од фокус групите

- Постои недостаток на знаење за ЕУ (вредности, политики и институции), особено истакнати во руралните средини на Република Северна Македонија, особено кај постарата популација.
- Што се однесува до поддршката на ЕУ, таа е присутна во руралните области, но луѓето немаат интерес. Институциите се далеку од луѓето и политиката тежнее да ја игнорира волјата на луѓето. Поради тоа, луѓето не се чувствуваат блиски до ЕУ.
- Многу испитаници ја гледаат ЕУ како силен, но политички концепт. Институциите треба да бидат поблиску до луѓето и да посветат повеќе внимание на руралните области.
- Основната причина за високата поддршка на пристапниот процес се очекувањата за материјални и економски придобивки

од членството во ЕУ. Очекувањата за унапредување на животниот стандард се наметнуваат како доминантен фактор за поддршка на членството.

- Постојат подобрувања на ставовите за реформите за ЕУ во областа на основните права, но во областите владеење на правото и борба против корупција не се забележуваат подобрувања.

Граѓаните сметаат дека се потребни регулаторни тела за да се следи работата на Владата, министерствата и другите национални и локални јавни институции со фокус на транспарентност, отчетност и степен на постоење на корупција.

- Граѓаните се евроскептични поради состојбата на политизација на јавниот сектор и особено на политизацијата на судството.

- Непостоењето на независни регулаторни и надзорни тела со професионални членови избрани преку транспарентни постапки ја зголемува недовербата на граѓаните во државниот систем и во политиките на ЕУ.

- Граѓаните не се доволни информирани за промените во законските регулативи и кои се нивните права во однос на пристапот до правда и нивно поголемо учество во процесите на креирање на одлуки и трошење на јавните пари.

- Возрасното население не веруваат во големи промени во однос на квалитетот на живот доколку станеме членка на ЕУ.

- Младите од руралните средини целосно веруваат дека влезот во ЕУ ќе им овозможи подобар живот и благостојба, особено во делот на пристап до квалитетно образование, мобилност на студенти, образование ориентирано на пазарот на трудот и сл.

- Инфомациите за политиките и реформите на ЕУ граѓаните ги добиваат од медиумите, кои имаат големо влијание врз креирање на ставовите на граѓаните за Евроспката Унија.

- Постои одреден евроскептицизам во руралните средини како резултат на изградената перцепција дека нашата земја е жртва на заговор и дека ЕУ сака да го загубиме идентитетот и да не постоиме како држава, а не да станеме нејзина членка.

Како коментари и заклучоци од наодите од фокус групите може да се констатира следново: Трендовите на поддршка на членството на Македонија во ЕУ се стабилни и следат предвидлива транзиција на фреквенции, а тенденциите на поддршка на пристапниот процес во Република Северна Македонија се во јасна корелација со кредибилитетот на македонските перспективи за членство во Европската Унија. Забележан е пад, особено кај повозрасната генерација, која кореспондира со падот на кредибилитетот на политиката на проширување на Европската Унија во Република Северна Македонија. Сепак, процентот за поддршка на членството на Република Северна Македонија во Европската Унија е сè уште исклучително висок, посебно доколку се има предвид долгата стагнација во пристапниот процес. Гледано низ демографска призма, дистрибуцијата на ставови е конзистентна низ сите категории. Рамномерната распределба на фреквенции е воочлива во родовата, возрасната, професионалната, регионалната и образовната категоризација, при што најголем ЕУ скептицизам е воочлив кај најстарата популација.

Руралното население е сè повеќе поларизирано околу перцепциите за подготвеноста на Република Северна Македонија за членство во Европската Унија, а во оваа насока особено се потенцира потребата од реформски процеси кои ќе придонесат за отстранување на недостатоците на системот, особено на клучните правосудни и други независни институции и регулаторни тела, чиешто правилно извршување на нивните уставни и законски надлежности се од клучна важност за заштитата и за остварувањето на човековите права и слободи што е во главниот фокус на Поглавје 23 од пристапувањето во ЕУ – Правосудство и темелни права. Сметаат дека во областа на правда и борбата против корупција не се забележуваат подобрувања. Општите трендови на поддршка на членството во ЕУ во определена мера корелираат со стагнацијата на пристапниот процес, негативните ефекти на политичката криза врз државното владеење, но и со критичките извештаи од Европската комисија.

Кај младите, материјалните и економските фактори се најважните стимуланти во формацијата на ставови околу членството во ЕУ и основната причина за високата поддршка на пристапниот процес се очекувањата за материјални и економски

придобивки од членството во ЕУ. Очекувањата за унапредување на животниот стандард се наметнуваат како доминантен фактор за поддршка на членството во ЕУ. Социотропската природа на поддршката за членство се манифестира и преку конзистентноста на дистрибуцијата на ставови низ демографските категории на социјален капитал (образование и професионално занимање) при што не можат да се воочат значителни диспаритети помеѓу испитаниците со висок и низок социјален капитал. Следствено, пристапниот процес во овој стадиум очигледно не продуцира групи на добитници и губитници од приближувањето кон ЕУ, дотолку што високата поддршка на членството во ЕУ се одликува со стабилна и рамномерна распределба на фреквенции низ сите професионални определби и степени на образование.

Политичката криза во државата и односот кон медијаторската улога на Европската Унија во нејзиното разрешување нема сериозен негативен ефект врз поддршката на процесот на европска интеграција.

ПРЕПОРАКИ

- Потребна е целосна анализа на усогласеноста на законите на Република Северна Македонија и меѓународните документи согласно препораките за реформи во Поглавјето 23, и проценка на степенот на спроведување на законите и правните акти.
- Неопходна е деполитизација на државната и јавната администрација, судството и поголема транспарентност на постапките на вработувања во овие сектори и избор на судии и обвинители.
- Зајакнување на капацитетите и подобрување на ефикасност на судството.
- Потребна е имплементација на законодавната и правната рамка за борба против корупцијата.
- Задолжително е постоење на регулаторни и надзорни тела со професионални членови избрани преку транспарентни постапки.
- Да се подобрат координацијата и комуникацијата на институционално ниво и взаемно да се усогласат истите, со цел креирање на структурирани политики и мерки за одржлив развој на руралните средини во Северна Македонија.
- Да се подобрат достапните услуги на населението во руралните средини како и да се овозможи еднаков пристап до правда, почитување на основните човекови права, еднаков пристап до социјални и образовни услуги, бесплатна правна поддршка итн.
- Во насока на процесот на мапирање на активностите за развој на руралните средини и координирање со ЕУ политиката, потребно е донесување на потесен избор на приоритети во стратешките документи, со цел насочување на финансиите на одредени приоритетни области во кои ќе се специјализира земјата.
- Институциите се далеку од луѓето во руралните

средини и политиката тежнее да ја игнорира волјата на населението. Поради тоа, граѓаните не се чувствуваат блиску до ЕУ. Потребно е да се работи на поголемо информирање и застапеност меѓу населението, преку користење на принципот на субсидијарност – принцип „од долу – нагоре“.

- Поголем проток на информации и континуирано информирање на граѓаните за реформите и постигнувањата на нашата земја во секое поглавје.
- Преку подобро информирање на граѓаните на локално ниво и на ниво на ЕУ, користејќи ги медиумите на професионален начин преку споделување на позитивни примери и пораки, организирање на настани и институции кои работат професионално, транспарентно и одговорно и забележуваат видливи резултати, ќе се зајакне ЕУоптимистичката перспектива на нашето општество.
- Целосно исполнување и промовирање на достигнатите успеси во реформите содржани во Поголавје 23 зошто вредностите на владеење на правото, борба против корупција и почитување на основните права треба да бидат носители на позитивни промени за македонските граѓани, и преку создавање на заеднички европски вредности да се даде допринос кон европеизирање на македонското општество.

Овој документ за јавни политики е изработен од Здружението за рурален развој Локална Акциона Група АГРО ЛИДЕР во рамките на проектот “ЕУ скептицизам наспроти ЕУ оптимизам во руралните средини” финансиски поддржан од Фондација Отворено општество - Македонија

Содржината на оваа анализа е одговорност на издавачот и авторот и не ги одразува ставовите на Фондација Отворено општество – Македонија

Поддржано од:

